

ลิขสิทธิ์ กับ นักศึกษา

โดย

เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์

พณ.บ. ประกาศนียบัตรการบัญชี (มธ.)

นักวิจัยคอมพิวเตอร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในชีวิตการศึกษาประจำวันนี้ นักศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องลิขสิทธิ์อยู่เกือบตลอดเวลาโดยไม่รู้ตัว แต่ปัญหาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์มักจะไม่ค่อยเกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากเหตุผลหลายประการด้วยกัน อย่างน้อยก็โดยเหตุผลที่ว่า “ผู้ทรงสิทธิ์ ไม่เข้าใจสิทธิของตัวเอง หรือผู้ละเมิดลิขสิทธิ์รู้เท่าไม่ถึงการ” จึงทำให้ปัญหาลิขสิทธิ์มีน้อย ที่ผู้เขียนยกเหตุผลดังกล่าวขึ้นมาอย่างนั้น มิได้มีเจตนาจะตำหนิหรือยกตนเหนือผู้อื่นแต่อย่างใด หากแต่ได้มีผู้รู้จักคุ้นเคยกันหลายท่านเคยปรึกษาหารือมาในฐานะที่ผู้เขียนก็เป็น “ศิษย์อาจารย์” หนึ่งบ้าง” กับเขาเหมือนกัน ผู้เขียนก็ไม่สามารถจะให้ความกระจ่างได้ในเวลาอันจำกัด เพราะลิขสิทธิ์ไม่ใช่เรื่องที่จะพูดให้เข้าใจได้ภายในห้าหรือสิบนาที ผู้เขียนจึงถือโอกาสเขียนตอบไว้ ณ ที่นี้ด้วย อนึ่ง อาจจะมีบางท่านคิดไปว่า “เมื่อไม่มีปัญหาเกิดขึ้นก็แล้วละมาคุยเขียนเพื่อให้เกิดมีปัญหขึ้นเพื่อ.....อะไรกัน ?” ผู้เขียนก็ใคร่จะ

* แต่ อาจารย์หลวงศรีประหารมปารุก ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชานี้

กราบขออภัย “ท่านเหล่านั้น” ไปด้วย เพราะมิได้มีเจตนาอะไร
มากไปกว่าความประสงค์เพื่อจะไขข้อข้องใจแก่ “ผู้ที่ยังไม่รู้” และ
มีศรัทธาอยากจะรู้ เพื่อที่มีให้หลงดำณัติทั้ง ๆ ที่ควรจะรู้.....”
เท่านั้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษา

ณ ที่นี้ เพื่อให้เรื่องที่กล่าวต่อไปนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
ดังกล่าว คำว่า “นักศึกษา” ให้หมายความรวมถึงผู้ที่ทำการศึกษา
ค้นคว้าหาความรู้โดยทั่วไป เพราะท่านเหล่านั้นอาจจะประสบปัญหา
ลิขสิทธิ์ขึ้นได้ทุกโอกาส ซึ่งปัญหาเหล่านั้นมักจะเกี่ยวกับ

๑. การประพันธ์ของตนนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
หรือไม่ เพียงใด ? และ

๒. การทำเช่นไรจึงจะนับว่าไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น
(เพื่อมิให้หลงดำณัติทั้ง ๆ ที่ควรจะรู้.....!) เหล่านี้เป็นต้น

เพื่อให้ขอบเขตการเขียนแคบเข้ามาอีก ผู้เขียนจะกล่าวแต่
เพียงลิขสิทธิ์อันเกี่ยวข้องกับวรรณกรรม และมุ่งที่จะให้เกี่ยวเนื่องกับ
ปัญหาทั้งสองประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้เป็นสำคัญ แต่ก่อนที่จะ
กล่าวต่อไป ผู้เขียนขอแนะนำให้รู้จักกับวิวัฒนาการของบทบัญญัติของ
ลิขสิทธิ์แต่เพียงสังเขป

ครั้งแรก ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว ได้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองวรรณกรรม คือ
“พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. ๑๒๐” และต่อมาได้มี
การออกพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในรัชสมัยพระบาทสม-
เด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ “พระราชบัญญัติผู้แต่งหนังสือ

พุทธศักราช ๒๕๕๗” ซึ่งตามกฎหมายทั้งต้องฉบับนั้นหรือจะรวบรวม
หลักเกณฑ์โดยย่อว่า •

๑. ให้ความคุ้มครองเฉพาะ “หนังสือ” ซึ่งหมายถึง สมุด
ที่เป็นเล่ม หรือส่วนของสมุดนั้น หนังสือเล่มเล็กหรือกระดาษชนิดใด
ที่มีอักษรพิมพ์ กระดาษพิมพ์บทเพลงหรือดนตรีต่าง ๆ แผนที่หรือ
แบบตัวอย่างและเรื่องลครต่าง ๆ

๒. คำว่า “กรรมสิทธิ์” นั้น ให้ความหมายรวมถึงอำนาจ
สิทธิขาดแต่ผู้เดียวที่จะพิมพ์ หรือจะแปลเป็นภาษาอื่น หรือจะเพิ่ม
จำนวนเล่มที่แต่ง ฉะนั้นถ้าผู้ใดกระทำการดังกล่าวโดยมิได้รับอนุญาต
จากผู้แต่งหรือผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ย่อมละเมิดลิขสิทธิ์

๓. เงื่อนไขในการได้รับกรรมสิทธิ์นั้น กล่าวเฉพาะที่สำคัญมี
ดังนี้

ก. ต้องเป็นหนังสือที่ลงพิมพ์แล้ว และผู้แต่งได้นำไปจด
ทะเบียนขอกรรมสิทธิ์ภายใน ๑๒ เดือนตั้งแต่ได้พิมพ์จำหน่าย

ข. ต้องเป็นหนังสือที่ได้พิมพ์ในพระราชอาณาจักร และ
ได้จำหน่ายครั้งแรกในพระราชอาณาจักร

ค. ถ้าผู้แต่งตายก่อนได้รับกรรมสิทธิ์ ทายาทจะได้กรรม-
สิทธิ์ในหนังสือนั้นก็แต่โดยนำไปขอจดทะเบียนภายใน ๑๒ เดือนตั้งแต่
วันที่ผู้แต่งตาย

๑. เสริมชัย พลพัฒนานุรักษ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า
พร้อมด้วยลิขสิทธิ์ทะเบียนพาณิชย์การบัญชี (พระนคร : ร้านสหกรณ์
นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำกัดสินไหม, ๒๕๐๔), น. ๓๓๐-๓๔๒

๒๐๔๒๕

๖. การโอนกรรมสิทธิ์จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียน
กรรมสิทธิ์ที่กรมพระอาลักษณ์แล้ว

๗. บุคคลที่จะได้รับกรรมสิทธิ์ในหนังสือที่ขอจดทะเบียน
สิทธิ์นั้น ให้เขียนข้อความว่า “มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ”
ที่หน้าหนังสือ หรือส่วนใด ๆ ที่จะเห็นได้ง่าย

๗๑

๘. ข่ายกรรมสิทธิ์ คงมีตลอดอายุผู้แต่งหนังสือและต่อไปอีก
๗ ปี แต่ถ้ารวมกันแล้วไม่ครบ ๔๒ ปี ก็ให้กรรมสิทธิ์คงอยู่ตลอดไป
จนนับรวมได้ ๔๒ ปี ตั้งแต่วันที่ได้รับกรรมสิทธิ์

ถ้าผู้แต่งตายก่อนได้รับกรรมสิทธิ์ ผู้รับมรดกได้นำไปขอ
กรรมสิทธิ์ภายใน ๑๒ เดือน นับแต่วันที่ผู้แต่งตายก็ให้กรรมสิทธิ์
มีอายุ ๔๒ ปี นับแต่วันตายของผู้แต่ง

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มี
การตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ คือ “พระราชบัญญัติคุ้มครอง
วรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช ๒๔๗๔”^๒ ซึ่งใช้บังคับมา
จนครบเท่าทุกวันนี้ ตามความในพระราชบัญญัตินี้ มีข้อความดังเกิด
ดังต่อไปนี้

- (๑) ยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งสองฉบับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
- (๒) เป็นการให้ความคุ้มครองทั้งวรรณกรรม และศิลป-
กรรม และสิทธิในการได้รับความคุ้มครองดังกล่าวเรียกว่า “ลิขสิทธิ์”

๒. นายร้อยตำรวจโทเสถียร ลาภลักษณะ กับคณะ, พระราชบัญญัติคุ้มครอง
วรรณกรรมและศิลปกรรม พุทธศักราช ๒๔๗๔, ประชุมกฎหมาย
ประจำศก เล่ม ๔๔ (ไม่ปรากฏโรงพิมพ์), น. ๘๔-๑๑๐

สำหรับผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้น เรียกว่า “ผู้ประพันธ์” ขอบเขตการให้ความคุ้มครองกว้างขวางกว่าเดิม

(๓) เงื่อนไขการได้รับความคุ้มครอง (ลิขสิทธิ์) และอายุแห่งความคุ้มครองแตกต่างกันออกไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามกฎหมายฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น

- ไม่ต้องนำไปจดทะเบียนขอกรรมสิทธิ์ เหมือนกฎหมาย

เดิม

- ไม่ต้องเขียนข้อความว่า “มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ” (ยกเว้นเรื่องในหนังสือพิมพ์ตามความในมาตรา ๗ และดนตรีกรรมที่โฆษณาแล้วตามความในมาตรา ๘)

- มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (สมาชิกล้วนมีชาติลิขสิทธิ์)

- อายุลิขสิทธิ์เปลี่ยนไป โดยปกติกำหนดไว้ตามฉบับ

(๔) สำหรับวรรณกรรมหรือศิลปกรรม อันมีมาแต่กฎหมายเดิมและยังไม่พ้นกำหนดอายุความคุ้มครอง จะได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนอายุแห่งความคุ้มครองได้เท่าที่เทียบกำหนดอายุความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเดิมกับพระราชบัญญัตินี้ แต่แค่อายุในพระราชบัญญัตินั้นจะนานกว่ากัน (ม. ๓๒)

อนึ่ง การกระทำใด ๆ ซึ่งไม่นับว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติเดิม แม้จะถือว่าไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้ ก็ห้ามมิให้นำมาฟ้องเป็นคดี หากคงมีดำเนินาจำต้องจากการกระทำดังกล่าว

เหลืออยู่ก็ให้คงจำหน่ายแจกต่อไป (ม. ๓๓) แต่จะกระทำ
การละเมิดขึ้นอีกภายหลังที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้แล้วย่อม
เป็นความผิด

(๕) ตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ "ลิขสิทธิ์"
หมายความว่า สิทธิอันมีแต่ผู้เดียวที่จะทำขึ้นหรือทำซ้ำ ซึ่งวรรณ-
กรรม หรือศิลปกรรม หรือส่วนสำคัญแห่งวรรณกรรม หรือศิลป-
กรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะทำเป็นรูปร่างอย่างไร และทั้งหมายความว่า
สิทธิในการนำออกเล่นแสดงต่อประชาชนด้วย ถ้าเป็นปาฐกถา
หมายถึงสิทธิในการนำออกกล่าวแสดง หรือถ้าวรรณกรรมหรือ
ศิลปกรรมนั้นยังมีได้โฆษณาไว้ ศัพท์นี้หมายถึงสิทธินำออก
โฆษณาด้วย

ลิขสิทธิ์ ก็นความถึงสิทธิอันมีแต่ผู้เดียวที่จะ

ก. ทำขึ้น หรือทำซ้ำ ซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรม เล่น
แสดงซึ่งนาฏกียกรรม โฆษณาซึ่งคำแปลแห่งวรรณกรรม

ข. ถ้าเป็นนาฏกียกรรม เปลี่ยนให้เป็นเรื่องอ่านเล่น หรือ
อื่น ๆ อันไม่ใช่นาฏกียกรรม

ค. ถ้าเป็นเรื่องอ่านเล่น หรือหนังสืออันอันมิใช่ นาฏกียกรรม
หรือเป็นศิลปกรรม เปลี่ยนให้เป็นนาฏกียกรรมโดยวิธีนำออกแสดง
ต่อประชาชนหรือโดยวิธีอื่น

ง. ถ้าเป็นวรรณกรรม หรือนาฏกียกรรม หรือดนตรีกรรม
ทำขึ้นเป็นแผ่นเสียง หรือทำกระดาม้วนเจาะรู หรือภาพยนตร์
หรือทำโดยวิธีอื่น ๆ ซึ่งอาจนำวรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้น ๆ ออก
แสดงได้ โดยเครื่องกล

สิทธิอันมีแต่ผู้เดียวในการกระทำได้กล่าวข้างต้น^๓ ถึงความถึงสิทธิที่จะมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำด้วย”

(๖) เนื่องจากผู้เขียนมุ่งที่จะกล่าวถึงเฉพาะที่เป็นวรรณกรรม แต่ตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติว่า “..... วรรณกรรมและศิลปกรรม หมายความว่า การทำขึ้นทุกชนิด ในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลป์ จะแสดงออกมาโดยวิธีหรือรูปร่างอย่างใดก็ตาม เช่น สมุด สมุดเล็กและหนังสืออื่น ๆ ปาฐกถาอื่น เทศนาหรือวรรณกรรมอื่น ๆ อันมีลักษณะเช่นเดียวกัน หรือนาฏกยกรรม หรือนาฏกยดนตรีกรรม หรือแบบเพื่อนำ และการเล่นแสดงให้คนดูโดยวิธีใด ๆ ซึ่งแบบการแสดงนั้น ๆ ได้กำหนดไว้เป็นหนังสือ หรืออย่างอื่น เพลงดนตรี มีคำร้องหรือไม่มี.....”^๔

จะเห็นว่าตาม นิยาม ข้าง บนนี้ ก่อน ข้าง จะเข้าใจยาก อยู่บ้าง เพราะบางอย่างเป็นได้ทั้งวรรณกรรมและศิลปกรรม ฉะนั้น เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ผู้เขียนจะขอสรุปว่าวรรณกรรมนั้นแยกออกเป็นสองประการใหญ่ ๆ คือ

ก. การกระทำทุกชนิดในแผนกวรรณคดี ไม่ว่าจะแสดงออกมาในรูปร่างอย่างใดก็ตาม (เช่นหนังสือหรือสมุด ฯลฯ) ได้แก่ นวนิยาย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร้อยแก้ว ไม่ว่าจะเป็นบทความ วิทยากร หรือตัวบทกฎหมาย ปาฐกถา หรือข้อความอื่นใด ก็ถือว่าเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น และ

๓. Ibid.

๔. Ibid.

ข. หมายความว่ารวมถึงกรรมอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้เป็นหนังสือ เช่น บทสวด บทสวด บทสวด บทสวด บทสวดต่าง ๆ บรรดาที่เขียนไว้ เป็นหนังสือก็นับว่าเป็นวรรณกรรม (แต่การเล่นแต่งละครหรือดนตรี ดังกล่าวเป็นศิลปกรรม)

ซึ่งต่อไปจะได้กล่าวถึงการประพันธ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง รวมทั้งเงื่อนไขที่จะได้สิทธิตามกฎหมาย และการกระทำอันนับ เป็นการละเมิดซึ่งวรรณกรรมต่อไป

ข้อ ๑. การประพันธ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง

มีปัญหาว่าการกระทำเช่นไรจึงจะได้รับความคุ้มครอง? สำหรับ เรื่องนี้จะได้แยกกล่าวออกเป็นสองประเภท คือ

๑. ผู้ประพันธ์ได้ก่อให้เกิด วรรณกรรม ขึ้น ใหม่เอง ทั้งหมด

หากผู้ประพันธ์คนใดได้ก่อให้เกิดซึ่งวรรณกรรมขึ้นใหม่เองทั้งหมด โดยอาศัยความรู้ความสามารถของตนเอง มิได้คัดลอก หรือดัดแปลง แปล ย่นย่อ หรือรวบรวมจากวรรณกรรมของผู้อื่นแต่อย่างใด ย่อม จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่ทั้งนี้วรรณกรรมนั้นจะต้อง เกิดวัตถุแห่งสิทธิขึ้นแล้ว ฉะนั้นการจะได้รับความคุ้มครองตามข้อนี้ ก็ แต่โดยเงื่อนไขสองประการ คือ

- ผู้ประพันธ์ ได้ใช้ ความรู้ความสามารถ ของ ตนเอง โดย ดัดลอก และ

- ต้องเป็นสิ่งที่เกิดวัตถุแห่งสิทธิขึ้นแล้ว ถ้าฟังแต่เป็น ความคิดเฉย ๆ หรือคำพูดที่กล่าวออกมาลอย ๆ โดยไม่มีต้นฉบับ

หรือเป็นแต่เพียงโครงร่าง หัวข้อ (Outline) หยาบ ๆ นับว่ายังไม่มี
วัตถุแห่งสิทธิก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามนี้ เช่น นาย ก. ปรากฏกา
ในที่ประชุมโดยไม่ต้องใช้ต้นฉบับ คงใช้ฝีปากและปัญญาของตน
กล่าวออกไป หรือแม้แต่จะมีหัวข้อโดยย่อ ๆ ก็ตาม ยังไม่นับว่านาย
ก. ได้รับความคุ้มครอง ฉะนั้นหากจะมีผู้บันทึกเสียง หรือจดเลข
นำไปโฆษณา* หรือแสดงต่อประชาชน ก็ไม่เป็นภาระละเมิดลิขสิทธิ์
แต่อย่างใด

มีข้อสังเกตว่าแม้จะเป็นเพียงโครงร่าง (ยังมีได้พิมพ์หรือ
โฆษณา) ก็นับได้ว่าเป็นวัตถุแห่งสิทธิ ซึ่งทำให้ผู้ประพันธ์ได้รับ
ความคุ้มครองตามกฎหมาย และคำว่าวัตถุแห่งสิทธินี้ตามความเข้าใจ
ของผู้เขียนน่าจะหมายถึงอะไรก็ได้ที่เป็นสิ่งแสดงสิทธิได้ ไม่ว่าจะ
ในรูปกระดาษ หรือเทปบันทึกเสียงได้ หรือโดยวิธีอื่นก็ควรจะเป็น
วัตถุแห่งสิทธิได้เช่นเดียวกัน

การได้รับความคุ้มครองดังกล่าวนี้ได้เคยมีตัวอย่างคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๔๕๔/๒๔๗๖ ว่า

“ผู้ใดคัดลอกหนังสือที่ผู้อื่นเรียบเรียงไว้พิมพ์ออกจำหน่าย
โดยรู้อยู่แล้ว ถึงแม้หนังสือต้นฉบับนั้นจะยังไม่เคยได้โฆษณาก็ดี
ต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรม พ.ศ. ๒๔๗๔
มาตรา ๒๕”^๕

* คำว่า “โฆษณา” เมื่อใช้กับวรรณกรรมและศิลปกรรม หมายความว่านำสำเนาจำลอง
ออกจำหน่าย (ม. ๔)

๕. พระนิติการณประสม, ธรรมสาร เล่ม ๓๗, คำพิพากษาฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๖
(พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ไม่ปรากฏ พ.ศ.), น. ๑๔๘๘

นี่ก็เป็นข้อเตือนใจแก่นักศึกษาอยู่สองประการ คือ

๑. การประพันธ์วรรณกรรมที่จะได้รับความคุ้มครองนั้น ต้องมีวัตถุแห่งสิทธิด้วย

๒. เป็นข้อพึงสังวรณสำหรับนักศึกษาว่า หากผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์โดยมีวัตถุแห่งสิทธิตามข้อ ๑. แล้ว ก็อย่าได้กระทำการใด ๆ อันพระราชบัญญัตินี้ให้สิทธิแต่ผู้เดียวแก่ผู้ประพันธ์โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เสียก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ มีความผิดตามกฎหมาย

๒. ผู้ประพันธ์ได้ก่อให้เกิด วรรณกรรม ขึ้น โดยการ ทำซ้ำ

วรรณกรรมของผู้อื่น ผู้ประพันธ์ซึ่งจะได้รับความคุ้มครองอีกประการหนึ่งก็คือการทำซ้ำวรรณกรรมของผู้อื่น แต่ลักษณะการทำซ้ำนั้น หมายถึงว่าผู้ประพันธ์เอาวรรณกรรมของผู้อื่นมาแต่เพียงบางส่วนแล้วใช้ความรู้ความสามารถของตนเองดัดแปลงเปลี่ยนรูปเสียใหม่ ให้มีลักษณะเป็นวรรณกรรมที่คิดขึ้นใหม่ ย่อมได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน แต่จะต้องไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิผู้ประพันธ์เดิม การได้รับความคุ้มครองตามนี้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๖ ว่า "คำแปลหรือแปลลงมาใช้ หรือการจัดลำดับดนตรี การทำซ้ำแต่เปลี่ยนรูปเสียใหม่ ซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมชิ้นเดียว หรือหลายชิ้นรวมกัน ท่านว่าย่อมได้รับความคุ้มครองเหมือนหนึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมที่คิดขึ้นเอง แต่ท่านมิให้เป็นเหตุเสื่อมสิทธิผู้ประพันธ์เดิม"^๖ แต่จะอย่างไรก็ตาม การทำซ้ำของผู้หนึ่งดังกล่าวดังนั้นจะต้องแสดงที่มา

๖. ประชุมกฎหมายประกาศ, Loc. cit.

ของสิ่งซึ่งมีลิขสิทธิ์นั้นไว้ด้วย จึงจะไม่นับว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังปรากฏตามความในมาตรา ๒๐ วรรค (๓) ที่ว่า “.....แต่การกระทำต่อไปนี้ท่านไม่ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

๑.๑

(๓) การนำมาโฆษณาร่วมกัน เพื่อประโยชน์การศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือประชุมขึ้นวรรณคดีซึ่งความอันคัดมาสังเขป หรือ คำแปลสังเขปอันยาวพอควรจากวรรณกรรม หรือศิลปกรรม หรือ ทำซ้ำซึ่งรูปศิลป์และรูปถ่าย ในเมื่อการทำซ้ำนั้นเป็นเครื่องให้เข้าใจ คำอธิบายเป็นหนังสือ แต่การทำเช่นนั้นต้องแสดงที่มาแห่งสิ่งซึ่งมี ลิขสิทธิ์นั้นไว้ด้วย”^๑

สรุปความว่า

(ก) การกระทำซ้ำที่จะได้รับ ความคุ้มครอง ตาม ความใน มาตรา ๖ นั้น จะต้องอยู่ในเงื่อนไขหลายประการ เช่น

(๑) ต้องเป็นถึงอันมีวัตถุประสงค์

(๒) การทำซ้ำนั้นเป็นการเอาวรรณกรรมของผู้คนมา แต่เพียงบางส่วน แล้วใช้ความรู้ความสามารถของตนเองคัดแปลง เปลี่ยนรูปเสียใหม่ให้มีลักษณะเป็นของที่คิดขึ้นเอง

(๓) ต้องไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิผู้ประพันธ์เดิม กล่าว

คือ

- การทำซ้ำของผู้อื่นจะต้องเอามาแต่เพียงสังเขป/พอควร ตามที่บัญญัติยกเว้นไว้ในมาตรา ๒๐

— การทำซ้ำของผู้อื่นจะต้องมิใช่เอาส่วนสำคัญแห่ง
วรรณกรรมของผู้อื่นมา เพราะสิทธิในการทำซ้ำซึ่งล่อนล้ำค้ำแห่ง
วรรณกรรมย่อมเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียวตามความในมาตรา
๔ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

— นอกจากนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่า การทำซ้ำจะต้อง
ไม่มีเจตนาที่จะแข่งขันหรือเลียนแบบให้มีลักษณะใกล้เคียงกรรมเดิม
แต่อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นสำหรับการทำซ้ำวรรณกรรมบาง
อย่างที่ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิ เช่น

— สุภาษิต คำพังเพย หรือเรื่องราวอันมีมาแต่
โบราณ หรือ

— เรื่องราวอันเป็นที่รู้กันทั่วไป เช่น บทบาทแม่ผัว
กับ ลูกสะใภ้ ไม่ปรองดองกัน

— วรรณกรรมซึ่งพ้นกำหนดอายุความคุ้มครองแล้ว

— หลักเกณฑ์ หรือวิทยาการต่าง ๆ อันเป็นที่รู้กัน
ทั่วไป เช่น เลขคณิต ไวยากรณ์ ฯลฯ และด้วยบทกฎหมายต่างๆ
ถ้าผู้ประพันธ์ซ้ำมิได้ไปคัดลอกของเขามาโดยตรงก็ไม่นับเป็นการละเมิด
ลิขสิทธิ์

— ในบางกรณีผู้ประพันธ์อาจจะประพันธ์ตรงกันโดย
บังเอิญ เช่น ศิษย์ร่วมอาจารย์เดียวกันก็อาจจะมีแนวความคิดที่คล้าย
คลึงกันได้ แต่ต้องไม่เหมือนกันทุก ๆ ตอน และจะต้องพิจารณาข้อ
เท็จจริงด้วยว่าวรรณกรรมของใครเกิดก่อนเกิดหลัง หรือนัยหนึ่ง
พิจารณาเจตนาของผู้ประพันธ์ว่าของใครเกิดทีหลัง ก็อาจจะคัดลอก
ของคนก่อนมาได้

ช้อยกเว้นดังกล่าวนี้ มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา ที่ ๔๘๓/๒๕๗๒
ได้กล่าวไว้ว่า

“หนังสือคำรอ่านเป็นของมีมาแต่โบราณนั้น ใคร ๆ ก็อาจ
เก็บรวบรวม หรือคัดลอกพิมพ์จำหน่ายได้ ผู้ที่รวบรวมพิมพ์ขึ้นก่อน
จะอ้างว่าตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ไม่ได้ ผู้ที่รวบรวมพิมพ์ขึ้นภายหลัง
แม้จะเหมือนกับที่เขาพิมพ์ไว้ก่อนก็ดี ถ้ามิได้คัดลอกมาโดยตรงจาก
ที่เขาพิมพ์ไว้ก่อนนั้นแล้ว ไม่เป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์หนังสือฯ”^๔

(ข) การกระทำซ้ำอันจะได้รับความคุ้มครองดังกล่าว และ
ไม่นับเป็นการละเมิดตามความในมาตรา ๒๐ นั้น จะต้องอยู่ในเงื่อนไข
สองประการ คือ

(๑) จะต้องเป็นการทำซ้ำแต่พอควร หรือโดยดั่งฉบับ

และ

(๒) จะต้องบอกที่มาไว้ด้วย

ฉะนั้น ถ้าเป็นการทำซ้ำวรรณกรรมของผู้อื่นโดยส่วนใหญ่ แม้
จะบอกที่มาแห่งสิ่งอันมีลิขสิทธิ์นั้นก็นับเป็นการละเมิด ดังตัวอย่างคำ
พิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๓/๒๕๕๖ ว่า

“หนังสือประมวลการสอนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการให้เจ้าหน้าที่
ที่เรียบเรียงพิมพ์ขึ้นใช้เป็นแนวทางการสอน เป็นลิขสิทธิ์ จำเลย
คัดลอกแปลงรูปพิมพ์จำหน่าย แม้จะอ้างถึงที่มาไว้ก็เป็นความผิดฐาน
ละเมิดลิขสิทธิ์”^๕

๔. พระนิติการณประสม, ธรรมสาร เล่ม ๑๓, คำพิพากษาฎีกา พ.ศ. ๒๕๗๒
(พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ไม่ปรากฏ พ.ศ.), น. ๕๓๑

(ค) ตามทางปฏิบัติ ในการบอกที่มาแห่งสิ่งอันมีลิขสิทธิ์นั้น มีระเบียบวิธีซึ่งนิยมใช้กันในหมู่นักศึกษาซึ่งเด่นรายการผลการวิจัยต่าง ๆ เรียกว่าการทำ Footnotes หรือนัยหนึ่งการอ้างอิงเอกสาร Quotation ซึ่งมีอักษรย่อที่ใช้กันอยู่หลายคำ เช่น Ibid. และ Op. Cit.^{๙๐} เหล่านี้เป็นต้น

การแสดงให้เห็นหรือการอ้างอิงเอกสาร นอกจากจะเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายแล้ว ยังเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจและความซื่อตรงของนักประพันธ์อีกด้วย อันจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาคนหลัง ๆ ที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าได้อีกต่อไป

(ง) ถ้าการประพันธ์วรรณกรรมโดยกระทำซ้ำของผู้อื่นไม่มีลักษณะดังที่ได้กล่าวในข้อ (ก) หรืออีกนัยหนึ่งตามความในมาตรา ๖ วรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นใหม่นั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามความในมาตรา ๑๑ หากกระทำการใด ๆ อันพระราชบัญญัตินี้ให้สิทธิแก่ผู้เดียวแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยมิได้รับความยินยอม ย่อมนับได้ว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามความในมาตรา ๒๐ หรือ ๒๑ แล้วแต่กรณี

แต่จะอย่างไรก็ตาม การกระทำเช่นหรือกระทำซ้ำบางอย่าง แม้จะมิได้รับความคุ้มครองตามความในมาตรา ๑๑ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้

๘. เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาฎีกา, ed. จิตติ หิงศกัณฑ์, (พระนคร: โรงพิมพ์ศรีธรรมสาร, ๒๔๘๔), น. ๑๕๐๘

๙๐. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, การวิจัยจากเอกสาร, วารสารธรรมศาสตร์ เล่มที่ ๑ ตอนที่ ๑, มกราคม ๒๕๐๕ ed. ศาสตราจารย์ ทวี แรงขำ (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๕), น. ๘๕-๘๘

กระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แก่เจ้าของตามความใน มาตรา ๒๐ วรรค (๑) และ (๔) คือ “.....แต่การกระทำต่อไปนี้ ท่านไม่ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

(๑) การใช้โดยธรรมซึ่งสิ่งมีลิขสิทธิ์ เพื่อประโยชน์ แห่งการร่ำเรียนส่วนตัว การค้นหาความรู้ การติชม วิจารณ์ หรือ การยืมหนังสือพิมพ์

๑๑๖

(๔) การโฆษณาสิ่งเหล่านี้ในหนังสือพิมพ์ คือ รายงาน ปาฐกถาอื่น หรือเทศนาที่ได้แสดงต่อประชาชน หรือคำแถลงการณ์ ที่ได้กล่าวในทางอรรถคดี แต่ผู้ประพันธ์ทรงไว้ซึ่งสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะ โฆษณาโดยวิธีอื่น”๑๑

นี่ก็เป็นข้อเตือนใจแก่นักศึกษามากว่า การกระทำที่ไม่ละเมิดนั้น ก็แต่โดย:-

- การใช้โดยธรรม เพื่อการร่ำเรียนส่วนตัว หรือค้นคว้า หาความรู้ แต่จะกระทำการโฆษณา เช่น นำสำเนาจำลองแห่งวรรณกรรมนั้น จำหน่าย จ่าย แจก หาไม่ได้

- การติชม วิจารณ์ หรือยืมหนังสือพิมพ์ หรือการ โฆษณารายงานปาฐกถา หรือแถลงการณ์ในทางอรรถคดี ใน หนังสือพิมพ์ แต่การโฆษณาโดยวิธีอื่นย่อมเป็นสิทธิแก่ผู้ประพันธ์ ปาฐกถาหรือแถลงการณ์นั้นแต่ผู้เดียว

๑๑. ประชุมกฎหมายประจำศก, Loc. cit.

ข้อ ๒. เงื่อนไขที่จะได้รับลิขสิทธิ์

การประพันธ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามที่กล่าวในข้อ ๑ ข้างบนนั้น ไม่ว่าจะเกิดโดยกระทำขึ้นใหม่เองทั้งหมด หรือการทำซ้ำวรรณกรรมของผู้อื่นที่จะได้รับความคุ้มครองตามความในมาตรา ๖ ก็ตาม ผู้ประพันธ์จะได้รับลิขสิทธิ์ก็แต่โดยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) เงื่อนไขการได้รับลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ตามความใน
มาตรา ๕ กล่าวว่า “ภายในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประพันธ์วรรณกรรมและศิลปกรรม มีสิทธิจะได้รับลิขสิทธิ์

(ก) ถ้าวรรณกรรมและศิลปกรรมนั้นได้โฆษณาอยู่แล้ว
ได้โฆษณาในพระราชอาณาจักรเป็นครั้งแรก และ

(ข) ถ้าวรรณกรรมและศิลปกรรมนั้นยังไม่ได้โฆษณา ใน
วันที่ก่อให้เกิดวรรณกรรมและศิลปกรรมนั้นขึ้น ผู้ประพันธ์เป็นคน
ในบังคับสยาม หรือมีถิ่นที่อยู่ในพระราชอาณาจักร”^{๑๒}

จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขที่จะได้รับลิขสิทธิ์นั้นมีข้อดังต่อไปนี้ว่า ไม่มี
บทบังคับให้ต้องจดทะเบียนเหมือนกฎหมายเดิม และไม่จำเป็นต้องเขียน
บอกสงวนลิขสิทธิ์ ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองเสมอ ถ้าอยู่ในเงื่อนไข
อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

ก. ถ้าเป็นวรรณกรรมที่โฆษณาแล้ว และโฆษณารั้งแรก
ในประเทศไทย แปลว่า จะเป็นใครอยู่ที่ไหนไม่เป็นสิ่งสำคัญ ขอแต่
ให้ได้โฆษณาอยู่แต่และโฆษณาในราชอาณาจักรเป็นครั้งแรก ก็ได้รับ
ลิขสิทธิ์ทันทีตามมาตรา

ข. แต่ถ้าวรณกรรมนั้นยังไม่ได้โฆษณา เช่นมีแต่เพียงต้นฉบับโดยที่ยังมิได้พิมพ์จำหน่าย หรือศิลปกรรมบางอย่างมีแต่เพียงต้นฉบับ (ซึ่งเป็นวรรณกรรม) เพื่อใช้เด่นแสดง เช่นประพันธ์บทละครเพื่อใช้แสดงออกอากาศทางวิทยุ แต่ยังมีได้พิมพ์จำหน่ายเหล่านั้นบ้างยังมิได้ทำการโฆษณาทั้งต้น ในกรณีดังกล่าวนี้ ถ้าในวันที่ประพันธ์วรรณกรรมหรือศิลปกรรมชิ้นนั้น ผู้ประพันธ์เป็นคนในบังคับไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ก็ได้รับลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๒๗ เช่นเดียวกัน

(๒) เงื่อนไขการได้รับความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ หมายความว่า บรรดาสิทธิในต่างประเทศนั้น กฎหมายไทยจะให้ความคุ้มครองในการละเมิดลิขสิทธิ์อันอาจเกิดขึ้นในประเทศไทย ก็แต่โดยเงื่อนไขดังต่อไปนี้^{๓๓}

(ก) ตามความในมาตรา ๒๘ ให้ใช้บังคับถึง

- วรรณกรรมหรือศิลปกรรมที่ได้โฆษณาในต่างประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกแห่งสนธิสัญญาบัตรลิขสิทธิ์* เหมือนหนึ่งได้โฆษณาครั้งแรกในราชอาณาจักร

- หรือในขณะที่ประพันธ์วรรณกรรมหรือศิลปกรรมนั้น ผู้ประพันธ์เป็นคนในบังคับ หรือพลเมือง หรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ

๓๓. เสริมชัย, *Op. Cit.*, น. ๑๘๖-๑๘๗

* ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก อิตาลี เซอร์เบีย ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย อินเดีย ฯลฯ (โปรดดูประชุมกฎหมายประจำศก, *Op. Cit.*, น. ๑๒๘-๑๓๐)

ประเทศที่เป็นสมาชิกแห่งสนธิสัญญาสิทธิบัตร เหมือนหนึ่งเป็นคนใน
บังคับสยาม หรือมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

แต่มีข้อแม้ว่า อายุแห่งความคุ้มครองในราชอาณาจักรนั้น ให้
เทียบอายุความคุ้มครองระหว่างในประเทศไทยกับประเทศที่เกิด โดย
ให้ถือเอาเพียงอายุความคุ้มครองของประเทศที่กำหนดไว้สั้นที่สุดเป็น
หลัก

(ข) การที่จะได้รับความคุ้มครองดังกล่าวนี้ จะต้องอยู่ใน
เงื่อนไขตามมาตรา ๒๘ อีกด้วย คือ

– ต้องปฏิบัติการให้ถูกต้องครบถ้วนตามเงื่อนไขและวิธี
การของประเทศที่เกิดแห่งวรรณกรรมนั้นกำหนดไว้ และ

– ถ้าเป็นวรรณกรรมหรือนาฏกยกรรม เมื่อล่วงกำหนด
สิบปีนับแต่วันสุดท้ายแห่งปีซึ่งโฆษณาไปแล้ว สิทธิที่จะห้ามมิให้ทำ
ขึ้น ทำซ้ำ เล่นแสดงในที่สาธารณะ หรือโฆษณาซึ่งคำแปล จะ
ทรงไว้ได้ต่อเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ให้อำนาจผู้อื่นแปลเป็นวรรณ-
กรรมหรือนาฏกยกรรมนั้นในภาษาซึ่งต้องการจะป้องกันมิให้ผู้อื่น
แปลและได้โฆษณาคำแปลนั้นแล้วในพระราชอาณาจักร ก่อนล่วงพ้น
กำหนดเวลาที่กำหนดไว้

(ค) การพิจารณาประเทศที่เกิดวรรณกรรม

อาศัยหลักตามความในมาตรา ๓๐ คือ

– ถ้ายังมีได้โฆษณา ประเทศที่เกิดคือประเทศของผู้
ประพันธ์

– ถ้าโฆษณาแล้ว ประเทศที่เกิดคือประเทศที่ได้โฆษณา
เป็นครั้งแรก

- ถ้าได้โฆษณาพร้อมกันในประเทศซึ่งเป็นสมาชิกแห่ง
สนธิบัตรลิขสิทธิ์ ประเทศที่เกิดคือประเทศที่กำหนดอายุความคุ้มครอง
ลิขสิทธิ์

- ถ้าได้โฆษณาพร้อมกันทั้งในประเทศซึ่งเป็นสมาชิกและ
ในประเทศที่มีใช้สมาชิกแห่งสนธิบัตรลิขสิทธิ์ ประเทศที่เกิดคือ
ประเทศสมาชิก

(๓) เงื่อนไขอื่น ๆ

๑. เรื่องที่ลงในหนังสือพิมพ์*

ตามความในมาตรา ๗ ได้บัญญัติถึงการโฆษณาซ้ำในหนังสือ
พิมพ์ ซึ่งพลจะสรุปหลักเกณฑ์ย่อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ก. เรื่องที่แต่งขึ้นเป็นตอนติดต่อกัน และนิยายต่าง ๆ บรรดา
ที่โฆษณาออกมาในหนังสือพิมพ์นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเอาเรื่องเหล่านั้น
ในภาษาเดิมก็ดี หรือคำแปลก็ดี มาโฆษณาซ้ำอีกโดยมิได้รับอนุญาต
จากผู้ประพันธ์ก่อน

ข. สำหรับเรื่องอื่น ๆ ในหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์จะหวงสิทธิ์
ในการที่ผู้อื่นจะโฆษณาซ้ำโดยมิได้รับอนุญาตได้ก็แต่โดยได้บอก
กล่าวห้ามไว้โดยชัดแจ้งว่าห้ามมิให้ผู้ใดเอาไปโฆษณาซ้ำ หากมิ

* “หนังสือพิมพ์” หมายความว่า วรรณกรรมที่ตีพิมพ์ขึ้นในภาษาใด ๆ ซึ่งมีข่าวหรือ
แสดงความเห็น หรือประกาศแจ้งความอย่างใด ๆ รวมทั้งหนังสือวิวและแมกกา
ซีน ซึ่งโฆษณาหรือที่เห็นได้ว่ามีเจตนาจะโฆษณาเป็นระยะเวลาที่กำหนด หรือเป็น
ครั้งคราวไม่มีกำหนด (มาตรา ๔)

ได้กล่าวห้ามไว้ดังกล่าวผู้น้อยยอมโฆษณาเข้าได้ แต่ต้องบอกที่มาแห่ง
ถึงอันมีลิขสิทธิ์นั้น แต่

ค. การห้ามโฆษณาเข้าดังกล่าวนั้น มิให้ใช้บังคับถึงเรื่อง
แห่งข้อโต้เถียงทางการเมือง ข้อประจักษ์ หรือรายงานเหตุเบ็ดเตล็ด
หมายถึงว่าจะโฆษณาเข้าก็ได้

จะอย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ย่อมมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะโฆษณา
วรรณกรรมของตนด้วยวิธีใด ๆ เว้นแต่จะขัดด้วยข้อสัญญาพิเศษ
เช่นมีสิทธิในการพิมพ์เป็นเล่ม เป็นต้น

๒. ความเกี่ยวพันระหว่างผู้จ้างกับลูกจ้างแรงงาน หรือลูกมือฝึกหัด

ตามความในมาตรา ๑๒ ได้บัญญัติถึงเงื่อนไขการเป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์แห่งวรรณกรรมไว้ ๒ ประการ คือ

ก. มาตรา ๑๒ วรรค (๒) “ถ้าผู้ประพันธ์เป็นลูกจ้างแรงงาน
หรือเป็นลูกมือฝึกหัด ผู้ประพันธ์ได้ทำวรรณกรรม หรือศิลป-
กรรมขึ้นใน หน้าที่ผู้รับจ้าง และมี ได้มี ข้อสัญญาไว้เป็น อย่าง อื่น
ท่านว่าบุคคลผู้จ้างเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์.....”^{๑๔} ตามความในวรรคนี้
คำว่า “ในหน้าที่ผู้รับจ้าง” ตามความเห็นของผู้เขียนหมายถึงผู้
ประพันธ์ (ลูกจ้างแรงงานหรือลูกมือฝึกหัด) ได้ประพันธ์ตามความ
คิดเห็น หรือภายใต้ความควบคุมดูแลของผู้จ้างหรือผู้ฝึกหัด แปลว่า
วรรณกรรมนั้น ถ้าเร้าขึ้น ได้ด้วยแนวความคิดหรือสติปัญญาของผู้
จ้างหรือผู้ฝึกหัดนั้นเป็นสำคัญ ลิขสิทธิ์จึงจะตกไปเป็นของผู้จ้าง
ดังกล่าวแล้ว

๑๔. ประชุมกฎหมายประจำศก, Loc. cit.

ตัวอย่างเช่น ผู้จัดการสั่งให้เลขานุการเขียนปฐกถาเพื่อไปแสดงสุนทรพจน์ ในการนี้ผู้จัดการได้วางโครงเรื่องให้ และชี้แจงแนะแนวให้โดยตลอด เมื่อเลขานุการร่างมาให้ ผู้จัดการก็ได้ทำการตรวจแก้ไขให้เหมาะสม เช่นนี้ จึงจะถือว่าเลขานุการกระทำในหน้าที่ผู้รับจ้าง ถ้าไม่มีข้อสัญญาได้เป็นอย่างอื่น ผู้จัดการก็เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ตามความในวรรคนี้

แต่ถ้าผู้จ้างไม่มีส่วนในการทำวรรณกรรมชิ้นดังกล่าว และผู้ประพันธ์ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองโดยตลอด ดังนี้ ก็ไม่ถือว่าผู้ประพันธ์ ได้ทำวรรณกรรมชิ้นในหน้าที่ผู้รับจ้างตามนั้น ฉะนั้นลิขสิทธิ์ก็ยังคงตกอยู่กับผู้ประพันธ์ตามเดิม

ตัวอย่างเช่น นาย ก. จ้างนาย ข. ให้ประพันธ์บทละคร* เพื่อจะนำไปแสดงในรายการออกอากาศ ในการประพันธ์ นาย ข. ได้ใช้ความรู้ความสามารถในเชิงประพันธ์ของตนเองทั้งสิ้น โดยที่นาย ก. ไม่มีส่วนในการทำวรรณกรรมนั้นขึ้น เช่นนี้ ลิขสิทธิ์ในวรรณกรรมย่อมจะยังคงตกอยู่กับนาย ข. นาย ก. คงมีสิทธิเฉพาะในการนำออกแสดงในรายการออกอากาศตามสัญญาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ หากนาย ก. ประสงค์จะได้ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิ์ขาด ก็จะต้องมีข้อกำหนดในสัญญาจ้างนั้นโดยชัดแจ้งว่าให้ลิขสิทธิ์ตกเป็นของนาย ก.

อนึ่ง ในวรรคนี้ก็ยังได้บัญญัติถึงความเกี่ยวพันระหว่างเจ้าของหนังสือพิมพ์กับผู้ส่งเรื่องหรือข่าว (วรรณกรรม) ให้หนังสือ

* บทละคร: ถ้าได้กำหนดไว้เป็นหนังสือนับเป็นวรรณกรรม แต่ถ้าเป็นการเล่นแสดงก็เป็นศิลปกรรม

พิมพ์ว่า ถ้ามิได้มีข้อสัญญาไว้เป็นอย่างอื่นกับเจ้าของหนังสือพิมพ์
ผู้ประพันธ์ย่อมมีสิทธิที่จะโฆษณาในที่อื่น ๆ นอกจากที่เป็นส่วนแห่ง
หนังสือพิมพ์นั้น

ข. มาตรา ๓๒ วรรค (ค) “ถ้าวรรณกรรมหรือศิลปกรรม
นั้นได้ทำขึ้นหรือโฆษณาโดยหรือในคำสั่ง หรือความควบคุมของ
รัฐบาลไว้ ถ้ามิได้มีข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น ท่านว่าลิขสิทธิ์นั้นเป็น
ของรัฐบาล”^{๑๕}

ข้อ ๓. อายุความคุ้มครองและการโอนลิขสิทธิ์

ก. อายุความคุ้มครอง

มีบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา ๓๕ ถึง ๓๘ ซึ่งพอจะสรุปอายุแห่ง
ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้ดังนี้

(๑) ถ้าเป็นวรรณกรรมหรือศิลปกรรมที่ได้โฆษณาแล้ว
คงมีอายุตลอดชีวิตผู้ประพันธ์และต่อไปอีกสามสิบปี ส่วนที่ออก
โฆษณาเป็นตอน ๆ อายุแห่งความคุ้มครองเริ่มแต่วันโฆษณาตอน
นั้น ๆ

ถ้าหลายคนประพันธ์ร่วมกัน อายุลิขสิทธิ์มีกำหนดตลอดชีวิตผู้
ประพันธ์และต่อไปอีกสามสิบปีนับแต่วันตายของผู้ประพันธ์ผู้ตายหลัง
ที่สุด

(๒) ถ้าผู้ประพันธ์ตายก่อนโฆษณา อายุลิขสิทธิ์คงมีรวม
สามสิบปีเริ่มแต่วันโฆษณา

๑๕. ประชุมกฎหมายประจำศก, Loc. cit.

(๓) อายุลิขสิทธิ์หนังสือพิมพ์ คานหนึ่ง ๆ มีกำหนดตาม
ฉบับนับแต่วันที่ตั้งคานนั้น ๆ

(๔) อายุลิขสิทธิ์แห่งรูปถ่ายหรือรูปที่ทำขึ้นโดยวิธีคล้ายคลึง
กับการถ่ายรูป แผ่นเสียง กระดาษม้วนเจาะรู หรือสิ่งซึ่งทำโดย
วิธีอื่น ๆ ที่อาจทำให้เกิดเสียงซ้ำได้ด้วยเครื่องกล และภาพยนตร์ อายุ
ลิขสิทธิ์มีกำหนดตามฉบับนับแต่วันเริ่มถ่ายหรือทำขึ้น

ข. การโอนลิขสิทธิ์

- ลิขสิทธิ์ย่อมโอนได้ทางมรดก

- การโอน จะโอนสิทธิทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน
ตลอดหรือไม่ตลอดอายุลิขสิทธิ์ก็ได้ และจะให้ประโยชน์อันเกิดแต่
ลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่นก็ได้

- การ โอนลิขสิทธิ์หรือให้ประโยชน์ดังกล่าวจะสมบูรณ์
ก็ต่อเมื่อได้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดเงื่อนไขหรือข้อ
สัญญาไว้โดยชัดแจ้ง และลงลายมือชื่อเจ้าของ หรือตัวแทนผู้ได้รับ
มอบอำนาจโดยชอบจากเจ้าของ (มาตรา ๓๓)

ข้อ ๔. การละเมิดลิขสิทธิ์และการฟ้องร้อง

๑. การละเมิดลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นได้บัญญัติไว้สองมาตราด้วยกันคือ^{๑๖}

(ก) มาตรา ๒๐ “ผู้ใดมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของ
ลิขสิทธิ์ กระทำการซึ่งพระราชบัญญัตินี้ ให้สิทธิแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

๑๖. Ibid.

แต่ผู้เดียว ท่านว่าผู้นั้นละเมิดลิขสิทธิ์.....” ตามนัยแห่งข้อบัญญัติ
นี้ “สิทธิแก่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ผู้เดียว” ก็ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๔
ในความหมายของคำว่า “ลิขสิทธิ์” นั้นแล้ว และในมาตรานี้ก็ได้
มีข้อยกเว้นการกระทำที่ไม่ให้ถือว่าเป็นการละเมิดในวรรค (๑) ถึง
(๔) ซึ่งในข้อยกเว้นที่เกี่ยวกับวรรณกรรมนั้นก็ได้กล่าวอธิบายไว้ใน
ข้อ ๑ การประพันธ์ที่จะได้รับความคุ้มครอง จึงขอไม่กล่าวซ้ำอีก

(๒) มาตรา ๒๑ ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ท่านให้ถือว่า
ผู้นั้นละเมิดลิขสิทธิ์ คือ

(ก) ขายหรือให้เช่า หรือในทางค้ำนำออกแสดง
เสนอขายหรือเสนอให้เช่า หรือ

(ข) แลกจ่ายเพื่อประโยชน์ในการค้า หรือ

(ค) แสดงต่อประชาชนเพื่อการค้า หรือ

(ง) สั่งเข้ามาในพระราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือให้
เช่าซึ่งวรรณกรรมหรือศิลปกรรมอันตนรู้อยู่แล้วว่าเป็นวรรณกรรม
หรือศิลปกรรมที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์

๒ การฟ้องร้อง

ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องที่สำคัญดังต่อไปนี้^{๑๑}

(ก) ขยายความฟ้องร้อง

มาตรา ๒๔ คดีละเมิดลิขสิทธิ์นั้นท่านมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสามปี
นับแต่วันละเมิด

(๒) สิทธิแก่ในทางแพ่ง

มาตรา ๒๒ วรรคต้นได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้ามีการละเมิดลิขสิทธิ์ ท่านว่าเจ้าของย่อมมีทางแก้โดยขอให้ห้าม ให้เลิกบัญชี หรือขอ อย่างอื่นตามกฎหมายในเรื่องลิขสิทธิ์.....” และ

มาตรา ๒๓ ดำเนินการของละเมิดลิขสิทธิ์แห่งดังนั้นมีลิขสิทธิ์ อยู่ จะเป็นทั้งชั้นหรือแต่ส่วนมากก็ดี แม้พิมพ์ที่ใดแล้วหรือตั้งใจจะ ใช้ในการทำให้เกิดดำเนินจำต้องเช่นนั้นก็ดี ท่านให้ถือว่า เป็นทรัพย์สินของเจ้าของลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์จะฟ้องร้องเรียกทรัพย์สิน นั้นก็ได้

สำนักหอสมุด